

УДК: 351.74:355.1(100)

[https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-8\(13\)-1032-1042](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-8(13)-1032-1042)

Серветник Володимир Віталійович доктор філософії галузі публічне управління та адміністрування, доцент кафедри публічного адміністрування Навчально-наукового інституту управління, економіки та бізнесу, ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», <https://orcid.org/0009-0000-5936-9927>

АНАЛІЗ СТРАТЕГІЇ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ДО 2030 РОКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Анотація. Стаття присвячена комплексному аналізу Стратегії ветеранської політики України до 2030 року, ухваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 № 1209-р. Метою дослідження є оцінити логіку, інструменти та інституційні передумови переходу від пільгової, фрагментарної моделі до людиноцентричного підходу, що ставить у фокус добробут ветеранів, їхню професійну реалізацію, здоров'я та соціальну інтеграцію разом із підтримкою сімей. Методологічно використано змішаний дизайн: контент-аналіз положень Стратегії, структурно-функціональний аналіз інституційної архітектури, зіставлення із кращими міжнародними підходами, а також аналітичний синтез для формування практичних рекомендацій. Наукова новизна полягає у поєднанні оцінки цілей і засобів політики з аналізом спроможності суб'єктів реалізації на центральному та місцевому рівнях.

Отримані результати свідчать, що документ має виразні сильні сторони: системність цілей і показників результативності; міжвідомчу інтеграцію (медицина, освіта, зайнятість, соціальний захист, цифровізація); акцент на індивідуальних траєкторіях реінтеграції; розвиток електронних сервісів і Єдиного держреєстру ветеранів; визнання потреб різних цільових груп (жінки-ветеранки, особи з інвалідністю, родини загиблих). Водночас ідентифіковано ключові ризики імплементації: недостатню координацію на рівні уряду та ЦОВВ; брак нормативної деталізації механізмів (кейс-менеджмент у громадах, стандарти послуг, фінансові інструменти); нерівну спроможність органів місцевого самоврядування; відсутність поетапного бюджетування й сценарного планування; слабкий контур моніторингу та оцінювання; ризики приватності й кібербезпеки при інтеграції реєстрів; цифровий розрив доступу до послуг; комунікаційний дефіцит, що підсилює стигматизацію.

Практичну цінність становить запропонований набір операціональних рішень: створення урядового координаційного механізму з мандатом на розподіл відповідальності та ресурсів; затвердження нацстандартів місцевих

ветеранських послуг; державна програма підготовки кадрів; цільова субвенція громадам із КРІ; публічні дашборди Мінветеранів і незалежні іmpact-оцінки; DPIA та ролева модель доступу до реєстрів; офлайн-дублювання е-послуг; гендерно та інклюзивно чутливі протоколи; комунікаційна програма проти стигми. Обмеження дослідження пов'язані з відсутністю повної емпіричної верифікації ефектів на рівні громад і роботодавців; окреслено напрями подальших робіт (каузальна оцінка програм, регіональні порівняння, аналіз ринку праці та психосоціальних інтервенцій).

Ключові слова: ветерани, ветеранська політика, стратегія-2030, реінтеграція, добробут, публічне управління, реабілітація, працевлаштування, цифрові послуги, моніторинг і оцінювання.

Servetnyk Volodymyr Vitaliiiovych PhD in Public Administration, Associate Professor at the Department of Public Administration, Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Business, PJSC "Higher Educational Institution 'Interregional Academy of Personnel Management'", <https://orcid.org/0009-0000-5936-9927>

ANALYSIS OF THE VETERAN POLICY STRATEGY UNTIL 2030: PROBLEMS AND WAYS OF SOLVING THEM

Abstract. The article presents a comprehensive analysis of Ukraine's Veteran Policy Strategy to 2030, approved by Cabinet of Ministers Order No. 1209-r of 29 November 2024. The study aims to assess the logic, instruments, and institutional preconditions for transitioning from a preferential, fragmented model to a person-centred approach that prioritizes veterans' well-being, professional reintegration, health, and social inclusion alongside support for their families. Methodologically, the paper employs a mixed design: content analysis of the Strategy, structural-functional analysis of the institutional architecture, comparison with leading international approaches, and analytical synthesis to generate practical recommendations. The novelty lies in coupling goal-and-tool evaluation with an assessment of implementation capacity at both central and local levels.

Findings indicate clear strengths: coherent goal setting and performance indicators; inter-agency integration (health, education, employment, social protection, digitalization); focus on individualized reintegration pathways; development of e-services and the Unified State Register of War Veterans; and recognition of diverse target groups (women veterans, persons with disabilities, families of the fallen). At the same time, key implementation risks are identified: insufficient coordination at the government and central executive authority levels; lack of regulatory detail for mechanisms (case management in communities, service standards, financing tools); uneven capacity of local self-government; absence of phased budgeting and scenario planning; a weak monitoring and evaluation (M&E)

contour; privacy and cybersecurity risks in registry integration; a digital access gap; and a communication deficit that can reinforce stigma.

The paper's practical value is a set of operational measures: establishing a government-level coordination mechanism with a mandate to allocate responsibilities and resources; adopting national standards for local veteran services; launching a state training program for frontline personnel; introducing targeted subventions to municipalities with KPIs; deploying public dashboards by the Ministry of Veterans Affairs and independent impact evaluations; implementing DPIA and role-based access for registries; mirroring e-services via offline channels; embedding gender- and inclusion-sensitive protocols; and running a nation-wide anti-stigma communication program. Limitations stem from incomplete empirical verification of effects at community and employer levels; future research directions include causal program evaluation, regional comparisons, and analysis of labor-market and psychosocial interventions.

Keywords: veterans; veteran policy; Strategy-2030; reintegration; well-being; public administration; rehabilitation; employment; digital services; monitoring and evaluation.

Постановка проблеми. Унаслідок повномасштабної збройної агресії Російської Федерації Україна опинилася перед безпрецедентним викликом – необхідністю розробки нової, цілісної та сучасної моделі ветеранської політики, яка має охопити понад 1 мільйон осіб, які належать до категорії ветеранів та їхніх родин [4]. Наявні виклики не обмежуються потребами матеріального забезпечення. Йдеться про стратегічну трансформацію підходу до реінтеграції ветеранів, що охоплює їхню економічну участь, психосоціальне благополуччя, доступ до послуг, а також повноцінне повернення до активного громадянського життя.

Тривалий час вітчизняна політика у цій сфері зберігала ознаки радянської парадигми, яка надавала перевагу символічному вшануванню, пільгам та ритуалам, замість побудови індивідуалізованої, сервісно-орієнтованої моделі підтримки. У цьому контексті Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 року № 1209-р [1], є першою спробою комплексно переосмислити роль держави у забезпеченні інституційної, цифрової та емоційної підтримки ветеранів. Актуальність теми визначається саме потребою глибокого аналізу цього документа, його інноваційних засад і потенціалу до трансформації системи публічного управління у сфері ветеранської політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Після початку російсько-української війни у 2014 році спостерігається зростання академічного інтересу до проблеми соціальної адаптації та реінтеграції ветеранів. Серед українських дослідників варто виокремити Ю. Бойко-Бузиль [6], яка обґрунтовує юридико-

психологічні засади поняття «реінтеграція учасників бойових дій»; Л. Луценко-Миськів [7], яка досліджує особливості соціальної адаптації військовослужбовців у післявоєнний період; Р. Шевченка [11], який аналізує інноваційні моделі організації соціального захисту ветеранів з урахуванням міжнародного досвіду; Н. Голярдик [5], яка пропонує прикладні моделі психологічної реабілітації ветеранів; Ю. Кіріллову та співавторів [9], які висвітлюють ключові бар'єри й потреби ветеранів на ринку праці.

Міжнародна наукова база представлена працями аналітичного центру RAND Corporation [13], який наголошує на важливості системи цифрових сервісів, розвитку компетенцій та створення центрів адаптації, а також досвідом Veterans Affairs Canada [14], що включає програмну модель підтримки, підкріплену індивідуальним кейс-менеджментом і цифровими реєстрами. Однак, попри наявність окремих фрагментарних досліджень, в українському академічному дискурсі досі бракує системного аналізу чинної Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року, її стратегічних орієнтирів, ризиків імплементації та механізмів досягнення задекларованих результатів. Це і зумовлює актуальність та наукову новизну даного дослідження.

Мета статті. Метою статті є комплексно проаналізувати Стратегію ветеранської політики України до 2030 року (далі – Стратегія): оцінити її системність і узгодженість цілей та інструментів, ідентифікувати сильні й слабкі сторони, а також сформулювати практичні рекомендації щодо її вдосконалення на нормативному, інституційному, фінансовому та комунікаційному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Перш за все зауважимо, що ветеранська Стратегія як довгостроковий план інтеграції та підтримки ветеранів, схвалена Урядом 29 листопада 2024 року, задає нову рамку публічної політики, у якій пріоритетом стає не пільга як така, а відновлення добробуту й участі ветерана у громадському та економічному житті [1]. Змістовна архітектура документа – три стратегічні напрями, тринадцять операційних цілей, понад сорок завдань і більше вісімдесяти індикаторів – демонструє перехід до керованої, вимірюваної моделі управління результатами, де взаємопов'язані медичні, освітні, професійні та житлові траєкторії розглядаються як єдина «дорога реінтеграції» [1].

Міжвідомчий вимір стратегії відображає усвідомлення комплексності проблеми: до реалізації залучаються не лише Мінветеранів, а й МОУ, МВС, МОЗ, МОН, Мінекономіки, Мінсоцполітики та інші суб'єкти публічної влади. Такий формат передбачає уніфікацію підходів до оцінки потреб, спільні сервіси та обмін даними, що відповідає сучасним практикам evidence-based policy у сфері соціальної політики [1; 12]. Водночас нормативне підґрунтя – Закон України «Про соціальні послуги» та спеціальний закон про статус ветеранів – задає правові рамки для персоніфікованих послуг і гарантій, які мають бути оновлені під масштаб і специфіку нинішньої війни [2; 8].

Ключова людиноцентрична оптика чітко артикулює перехід від статусно-пільгової логіки до моделі добробуту. Поняття «перехід до цивільного життя» вводиться як окрема стратегічна фаза, що потребує індивідуального плану реінтеграції, психологічного супроводу, освітньої та професійної перепідготовки, а також системної підтримки родини як найближчого середовища адаптації [9; 10]. Як засвідчує науковий дискурс, ефективність таких підходів зростає за умови поєднання правової, психологічної та соціальної компонент (Ю. Бойко-Бузиль – про правові й психологічні засади реінтеграції; Н. Голярдик – про моделі психологічної реабілітації) [6; 5].

Далі, цифровий контур політики – одна з найпомітніших інновацій документа. На рівні інструментів передбачено модернізацію Єдиного державного реєстру ветеранів війни, інтеграцію з суміжними держреєстрами, а також розвиток «проактивних» сервісів, коли послуга ініціюється державою без додаткових звернень отримувача [4]. У цьому сенсі доцільною виглядає орієнтація на практики цифрової держави, описані Мінцифрою (push-сповіщення, персоналізовані кабінети, омніканальні комунікації), які вже довели ефективність у кризових комунікаціях та сервісах для громадян [5].

Окремо підкреслимо економічну реінтеграцію як вісь політики. З огляду на емпіричні дані Українського ветеранського фонду та соціологічних опитувань (Ю. Кіріллова, В. Знов'як, А. Казанська), бар'єрами працевлаштування залишаються невідповідність кваліфікацій, упередження роботодавців і недостатність програм рескілінгу [9; 10]. Це вимагає масштабування ваучерних механізмів навчання, стимулів для бізнесу й розвитку місцевих центрів кар'єри ветеранів у співпраці з громадами [1; 12].

Щодо психосоціального виміру, накопичені досвіди й навчальні кейси (Н. Голярдик) свідчать: сталі результати забезпечує мультидисциплінарна модель, де поєднані клінічна допомога, групова робота, сімейна терапія, ree-to-ree підтримка та культурно-освітні практики [5]. Це корелює з висновками міжнародних бенчмарків: RAND і Veterans Affairs Canada демонструють ефективність інтегрованих програм «one-stop-shop», цифрових реєстрів і довготривалого супроводу замість короткострокових інтервенцій [13; 14].

Не менш важливий місцевий рівень реалізації. В умовах децентралізації ключові послуги для ветеранів надаються громадами, однак їхня інституційна спроможність нерівномірна: не всюди є профільні підрозділи, стандарти супроводу, стабільне фінансування й актуальні дані про потреби цільової групи [1]. Саме тому Стратегія справедливо передбачає розвиток локальної інфраструктури підтримки, але потребує доповнення національними стандартами послуг і типовими моделями організації роботи в ОМС [2; 12].

Нарешті, з позиції моніторингу та оцінювання політики, задекларована система індикаторів має бути підкріплена прозорою аналітикою: регулярними публічними звітами Мінветеранів, відкритими дашбордами на базі державних

даних і незалежними оцінками впливу програм – для корекції інструментів у режимі реального часу [1; 4]. Міжнародні підходи також підкреслюють цінність external review та участі громадських організацій ветеранів у спільному формуванні та контролі політики [13; 14].

Узагальнюючи, сильні сторони Стратегії – системність, міжвідомча інтеграція, людиноцентричність, цифровізація та фокус на економічній участі – узгоджуються з сучасними міжнародними стандартами ветеранської політики. Виклики – координація реалізації, нормативна деталізація механізмів, спроможність громад і побудова повноцінної системи M&E – окреслюють коло першочергових завдань імплементації, розв’язання яких визначатиме реальний вплив документа на якість життя ветеранів і їхніх родин [1–2; 4–6].

Низька інституційна спроможність місцевого самоврядування. В умовах децентралізації саме громади мають надавати значну частину послуг ветеранам, однак у більшості ОМС відсутні профільні підрозділи, сталі бюджети, типові процеси супроводу та навіть актуалізовані реєстри отримувачів послуг. Без національних стандартів місцевої ветеранської політики, типових положень та навчання кадрів завдання Стратегії ризикують залишитися декларативними [1; 2; 12].

Фінансові ризики та відсутність кошторисної деталізації. Документ не містить поетапного бюджетування, сценарного планування (з урахуванням МСБД/МТБФ) і чітких джерел фінансування для кожного інструменту. Це загрожує «вибірковою» імплементацією лише там, де є донорські кошти або пілоти, і провалами в інших напрямках [1].

Слабкий контур моніторингу та оцінювання (M&E). Хоч задекларовано індикатори, відсутні: базові значення (baseline), методики збору даних, відповідальні за аналітику, періодичність звітності, механізми коригування політики. Потрібні відкриті дашборди на базі даних Мінветеранів/е-реєстрів та зовнішні незалежні оцінки (impact evaluation) [1; 4].

Ризики для управління даними та приватності у зв’язку з інтеграцією Єдиного державного реєстру ветеранів із іншими державними базами. Потрібні обов’язкові DPIA (оцінка впливу на захист даних), ролева модель доступу, мінімізація даних, аудит кібербезпеки та сумісність із європейськими стандартами інтероперабельності [4].

Цифровий розрив і нерівний доступ. Частина цільової аудиторії (сільські території, особи з інвалідністю, літні ветерани) має обмежену цифрову грамотність/покриття. Тому «проактивні» послуги слід дублювати офлайн-каналами: фронт-офіси ЦНАП, мобільні команди, виїзні консультації, ветеранські хаби [1; 12].

Недостатня гендерна та різноманітнісна чутливість. Заплановані заходи потребують конкретизації щодо жінок-ветеранок (репродуктивне здоров’я, профілактика/реагування на GBV), дітей ветеранів (психосоціальна

підтримка), осіб з інвалідністю (доступність, протезування, ерготерапія) і родин загиблих [5; 6; 11; 14].

Комунікаційний дефіцит і ризик стигматизації. У Стратегії бракує окремої державної комунікаційної програми: зміна суспільних уявлень про ветерана, кампанії для роботодавців, медіастандарти висвітлення, навчальні модулі для шкіл/ЗВО. Без цього можливі дискримінація й упередження на ринку праці [12].

Ризик політизації та «коротких циклів» управління. За відсутності незалежного нагляду та законодавчої «якоризації» ключових інструментів (супровід у громаді, реєстр, ваучери на навчання) зміна політичних пріоритетів може звести нанівець сталість програм. Потрібна наглядова рада зі участю ветеранських ГО й міжнародних партнерів [1; 13; 14].

Правові колізії з чинним трудовим, пенсійним, освітнім законодавством. Необхідна системна гармонізація: RIA-аналіз, «регуляторна гільйотина» для застарілих норм, пакетні зміни із чіткими перехідними положеннями [2; 8].

Зазначені виклики не нівелюють прогресивний характер Стратегії, але вимагають операціоналізації: (1) створення координаційного центру при КМУ з мандатом і ресурсами; (2) затвердження нацстандартів місцевих послуг і програми підготовки кадрів; (3) поетапного бюджетування та інтеграції донорських коштів у МТБФ; (4) повноцінної системи M&E з відкритими даними; (5) політики data protection/кібербезпеки реєстрів; (6) паралельних офлайн-каналів доступу; (7) гендерно чутливих протоколів; (8) державної комунікаційної кампанії проти стигми; (9) юридичної «якоризації» ключових інструментів. Лише за цих умов стратегічні наміри трансформуються у відчутні результати для ветеранів та їхніх родин [1–2; 11–14].

Ще одним критичним обмеженням є низький рівень підготовленості місцевого самоврядування до реалізації положень Стратегії. В умовах децентралізації значна частина послуг, передбачених для ветеранів, має надаватися саме органами місцевої влади. Проте більшість громад в Україні досі не мають ані спеціалізованих підрозділів у своїх структурах, ані кваліфікованих кадрів, здатних працювати з ветеранами, ані стабільного фінансування на відповідні програми. У багатьох випадках громади навіть не володіють актуальними даними про кількість ветеранів у своїй території або їхні потреби. Таким чином, без створення національного стандарту місцевої ветеранської політики та без інвестицій у кадровий потенціал, реалізація завдань на місцях ризикує залишитися фікцією.

Фінансові ризики також становлять серйозне обмеження. У Стратегії не представлено чіткого фінансового обґрунтування реалізації її положень, не подано бюджету, не розроблено сценаріїв залежно від економічної ситуації в країні. Переважна більшість завдань потребує додаткового фінансування з державного бюджету, що в умовах воєнного стану та високих витрат на сектор оборони є малоімовірним. У результаті постає загроза фрагментарної

реалізації стратегії - лише в тих напрямках, де вже існує фінансова чи донорська підтримка, тоді як інші напрями можуть залишитися нереалізованими.

Окремою проблемою є слабка увага до питань моніторингу, оцінювання ефективності та зворотного зв'язку. У Стратегії відсутній розділ або підсистема, присвячена системному вимірюванню результативності політики. Зокрема, не визначено, як саме буде здійснюватися оцінка прогресу за показниками, хто відповідальний за збір і аналіз даних, які коригувальні механізми передбачено у разі невиконання цілей. Без чіткої системи моніторингу державна політика ризикує втратити зв'язок із реальними потребами ветеранів, особливо в умовах динамічних змін, які супроводжують воєнні дії, демобілізацію та повоєнне відновлення.

Не можна не згадати також про відсутність у стратегії цілеспрямованої комунікаційної складової. Хоча ветеранська політика безпосередньо пов'язана з формуванням суспільного ставлення до ветеранів, питання суспільної реінтеграції, боротьби зі стигматизацією, публічної комунікації та інформаційної підтримки практично не розроблені. У документі немає опису того, як формуватиметься образ ветерана у ЗМІ, системі освіти, громадському просторі. Це особливо важливо з огляду на ризик негативних стереотипів, дискримінації чи нерозуміння з боку громадян, які не мали досвіду війни.

Таким чином, незважаючи на загальну прогресивність Стратегії, вона залишається вразливою до низки внутрішніх і зовнішніх викликів. Відсутність детального механізму реалізації, недостатній рівень координації, нормативної конкретизації, слабка підготовка громад і неструктурованість системи моніторингу створюють потенційні загрози для перетворення документа на суто декларативний акт. Без подолання цих обмежень досягнення цілей, зафіксованих у Стратегії, може залишитися формальним і не мати реального впливу на якість життя українських ветеранів та їхніх родин.

Висновки. Розглянута Стратегія ветеранської політики України до 2030 року є знаковим кроком у формуванні нового підходу до державної підтримки осіб, які брали участь у захисті територіальної цілісності держави. Документ демонструє відхід від застарілої моделі пільгового забезпечення ветеранів і закладає підвалини для сучасної, системної, міжвідомчої та людиноцентричної політики. Стратегія охоплює всі основні етапи життєвого шляху ветерана – від демобілізації до соціально-економічної реінтеграції – та визначає не лише права, але й перспективи розвитку потенціалу цієї соціальної групи як активного чинника національного розвитку.

Водночас проведене дослідження виявило низку структурних, інституційних та нормативних обмежень, що загрожують ефективній реалізації стратегічних орієнтирів. Основними з них є: відсутність чіткої системи координації реалізації на рівні центральної влади, слабка нормативна деталізація інструментів і механізмів, недостатня спроможність органів місцевого самоврядування, а також відсутність системної моделі моніторингу

та оцінки результатів. Залишаються не розкритими важливі соціальні й гендерні аспекти, зокрема особливості реінтеграції жінок-ветеранок, підтримка дітей ветеранів, а також психосоціальна допомога родинам.

Для підвищення ефективності реалізації Стратегії доцільно запропонувати низку практичних заходів. По-перше, необхідно створити при Кабінеті Міністрів України постійно діючий міжвідомчий координаційний орган з питань реалізації ветеранської політики, що дозволить консолідувати повноваження, уникнути дублювання функцій і забезпечити відповідальність за досягнення поставлених цілей. По-друге, слід розробити нормативно-правову рамку для функціонування інституту супроводу ветеранів у громадах, передбачивши фінансування, підготовку фахівців та моніторинг якості послуг. По-третє, доцільно закріпити у законодавстві вимоги щодо створення у кожній територіальній громаді локального плану дій у сфері ветеранської політики з урахуванням місцевих потреб і ресурсів.

Окремої уваги потребує розробка чіткої системи моніторингу та оцінки ефективності реалізації Стратегії, з фіксацією показників на вхідному, проміжному та вихідному етапах. Необхідно запровадити механізм регулярного звітування Мінветеранів про досягнення результатів, а також створити онлайн-платформу для збору зворотного зв'язку від самих ветеранів, що дозволить адаптувати політику до змінних обставин.

Також важливо інтегрувати в реалізацію стратегії міжнародний компонент – через обмін досвідом з країнами НАТО та ЄС, участь у міжнародних програмах з реабілітації та реінтеграції ветеранів, а також залучення міжнародної технічної допомоги для розбудови інституційної спроможності.

У підсумку, стратегія є політично і концептуально прогресивним документом, однак її практична ефективність залежатиме від здатності держави забезпечити відповідне інституційне, нормативне, фінансове та організаційне підкріплення. Без цього вона ризикує залишитися суто декларативною. Тому реалізація стратегії повинна супроводжуватись постійним аналізом, адаптацією та залученням самих ветеранів як повноправних суб'єктів публічної політики.

Література:

1. Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2027 роках Кабінет Міністрів України. (2024, 29 листопада). Розпорядження № 1209-р. Київ. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>
2. Про соціальні послуги: Закон № 2671-VIII. Закон України. (2019, 17 січня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
3. Національне опитування. (2022, лютий). *Реінтеграція ветеранів в Україні*. VETERANS' REINTEGRATION IN UKRAINE_UKR-NEW.pdf
4. Міністерство у справах ветеранів України. (n.d.). *Аналітична інформація*. <https://data.mva.gov.ua/>
5. Голярдик, Н. (n.d.). *Ефективні методи психологічної реабілітації ветеранів війни: навчальні приклади і кращі практики*. <https://dspace.nadpsu.edu.ua/handle/123456789/3121>

6. Бойко-Бузиль, Ю. (2021). Правові та психологічні основи поняття «реінтеграція учасників бойових дій». *Вісник Львівського університету. Серія: Психологічні науки*, 9, 28–34. <https://doi.org/10.30970/PS.2021.9.4>
7. Куркова, К. М., & Лужнєско-Миськів, Л. П. (2024). Соціальна адаптація військово-службовців у післявоєнний період. *Публічне управління та національна безпека*, (1), 309–316. <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.43>.
8. *Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту*: Закон України. (2023, 3 серпня). *Закон № 3552–XII*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>
9. Кіріллова, Ю., Знов'як, В., & Казанська, А. (2023). *Потреби та перешкоди ветеранів при працевлаштуванні: Соціологічне опитування*. Київ.
10. Український ветеранський фонд Міністерства у справах ветеранів України. (2023). *Потреби та перешкоди ветеранів при працевлаштуванні: Соціологічне дослідження*. Київ. 88 с.
11. Шевченко, Р. П. (2024). Інноваційні підходи до організації соціального захисту ветеранів війни: міжнародний досвід. *Інвестиції: практика та досвід*, (5), 184.
12. Комплексні зміни для підтримки ветеранів й ветеранок. Кабінет Міністрів України. (2024). <https://www.kmu.gov.ua/news/kompleksni-zminy-dlia-pidtrymky-veteraniv-i-veteranok-ikhnikh-rodyn-uriad-skhvalyv-nyzku-vazhlyvykh-rishen>
13. RAND Corporation. (n.d.). *Military veterans*. <https://www.rand.org/topics/military-veterans.html>
14. Veterans Affairs Canada. (n.d.). *Veterans Affairs Canada*. <https://www.veterans.gc.ca/en>.

References:

1. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2024, November 29). *Pro skhvalennia Stratehii veteranskoi polityky na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2024–2027 rokakh* [On the approval of the Veterans Policy Strategy until 2030 and the adoption of the operational action plan for its implementation in 2024–2027]. *Rozporiadzhennia № 1209-r*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text> [in Ukrainian]
2. Verkhovna Rada Ukrainy. (2019, January 17). *Pro sotsialni posluhy: Zakon № 2671-VIII* [On social services: Law No. 2671-VIII]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> [in Ukrainian]
3. Natsionalne opytuvannia. (2022, February). *Reintehratsiia veteraniv v Ukraini* [Veterans' reintegration in Ukraine]. *VETERANS' REINTEGRATION IN UKRAINE_UKR-NEW.pdf* [in Ukrainian]
4. Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. (n.d.). *Analychna informatsiia* [Analytical information]. <https://data.mva.gov.ua/> [in Ukrainian]
5. Holiardyk, N. (n.d.). *Efektivni metody psykholohichnoi rehabilitatsii veteraniv viiny: navchalni pryklady i krashchi praktyky* [Effective methods of psychological rehabilitation for war veterans: Educational examples and best practices]. <https://dspace.nadpsu.edu.ua/handle/123456789/3121> [in Ukrainian]
6. Boiko-Buzyl, Yu. (2021). *Pravovi ta psykholohichni osnovy poniattia "reintehratsiia uchasnykiv boiovykh dii"* [Legal and psychological foundations of the concept of "reintegration of combatants"]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Psykholohichni nauky*, 9, 28–34. <https://doi.org/10.30970/PS.2021.9.4> [in Ukrainian]
7. Kurkova, K. M., & Luzhničko-Myskiv, L. P. (2024). *Sotsialna adaptatsiia viiskovo-sluzhbovtiv u pisliavoiennyi period* [Social adaptation of servicemen in the postwar period]. *Publichne upravlinnia ta natsionalna bezpeka*, (1), 309–316. <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.43> [in Ukrainian]

8. Verkhovna Rada Ukrainy. (2023, August 3). *Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu: Zakon № 3552–XII* [On the status of war veterans, guarantees of their social protection: Law No. 3552–XII]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> [in Ukrainian]
9. Kirilova, Yu., Znoviak, V., & Kazanska, A. (2023). *Potreby ta pereshkody veteraniv pry pratsevlashtuvanni: Sotsiologichne opytuvannia* [Needs and obstacles of veterans in employment: Sociological survey]. Kyiv. [in Ukrainian]
10. Ukrainskyi veteranskyi fond Ministerstva u spravakh veteraniv Ukrainy. (2023). *Potreby ta pereshkody veteraniv pry pratsevlashtuvanni: Sotsiologichne doslidzhennia* [Needs and obstacles of veterans in employment: Sociological study]. Kyiv. 88 p. [in Ukrainian]
11. Shevchenko, R. P. (2024). *Innovatsiini pidkhody do orhanizatsii sotsialnoho zakhystu veteraniv viiny: mizhnarodnyi dosvid* [Innovative approaches to organizing social protection of war veterans: International experience]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, (5), 184. [in Ukrainian]
12. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2024). *Kompleksni zminy dlia pidtrymky veteraniv i veteranok* [Comprehensive changes to support male and female veterans]. <https://www.kmu.gov.ua/news/kompleksni-zminy-dlia-pidtrymky-veteraniv-i-veteranok-ikhnikh-rodyn-uriad-skhvalyvnyzku-vazhlyvykh-rishen> [in Ukrainian]
13. RAND Corporation. (n.d.). *Military veterans*. <https://www.rand.org/topics/military-veterans.html> [in English]
14. Veterans Affairs Canada. (n.d.). *Veterans Affairs Canada*. <https://www.veterans.gc.ca/en> [in English]